

Asia: VN/32076/2023

Lausuntopyyntö kotoutumislain mukaisista asetuksista

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: VNa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

Asetuksen sisältö on selkeä niin sisällön, toimintamallien kuin yhteistyön toteuttamisen näkökulmasta. Asetusluonnoksessa esitetään, että osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin tai monialaiseen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin voidaan sisällyttää tarkempia asiantuntija-arviointeja, mikäli alkuhaastattelun aikana tarve sellaisille ilmenee. Arviointi on tärkeä osakokonaisuus kotoutumisen edistämisen kokonaisuudessa. Arvioinnin laadukas toteuttaminen vie aikaa. Arviointia tekevän työntekijän vastuu on suuri. Parhaimmillaan arviointi ja siihen liittyvä alkuhaastattelu käynnistää onnistuneen kotoutumisprosessin. Arviointi määrittää henkilön ohjautumista hänen tarvitsemiinsa palveluihin ja motivoi henkilöä aktiiviseen kotoutumiseen ja asettumiseen. Asiakasryhmä on heterogeeninen, alkuperämaat ovat moninaisia, asiakkaiden tilanteet, taustat, ikä ja mahdolliset palvelutarpeet moninaisia.

Esitetty kattavampi arviointi ja tarkentavat toimenpiteet ovat sinänsä kannatettavia, mutta on epävarmaa, että niitä voidaan toteuttaa ilman lisäresursseja. Tällä voi olla suoria kustannusvaikutuksia kunnille. Toisaalta, mikäli tavoitellussa kotoutumisen tehostamisessa onnistutaan, voidaan sillä odottaa olevan myönteisiä talousvaikutuksia pidemmällä aikavälillä. Palvelutarpeen arviointi edellyttää kuitenkin riittävää resurssointia. Resurssien riittävyys liittyy muun muassa henkilöresursseihin, työaikaan ja tulkkauksiin. Monialaisten arviointien toteutumisen osalta merkitykselliseksi tulee usean työntekijän, tulkin ja asiakkaan aikataulun yhteensovittaminen.

Henkilöstön arviointi- ja ohjausosaamiseen, palveluiden ja palvelujärjestelmän tuntemiseen sekä muuhun kotoutumisen edistämiseen liittyvään erityisosaamiseen tulee kiinnittää huomiota. Myös perheiden palvelujen ja kotoutumissuunnitelman tarpeen arviointi tulee osaksi kartoitusta. Perhenäkökulman vahvistaminen lisää entisestään tarvetta henkilöstön osaamisen vahvistamiseen sekä monialaiseen yhteistyön kehittämiseen. Myös hyvinvointialueiden tulee varautua henkilöstöresurssien ja toimintamallien osalta kaikenikäisten kotoutujien osalta.

Arviointia tukevia palveluja on myös tarpeen tulevaisuudessa kehittää muutoinkin kuin kielitaitotestauksen osalta. Näissä muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat keskeisiä, jotta mahdolliset haasteet tunnistetaan varhaisessa vaiheessa ja kotoutumissuunnitelmiin voidaan kirjata tarvittavat palvelut ja toimenpiteet. Näin voidaan myös välttää niin sanottu vääriin palveluihin ohjaamiset. Myös tilanteissa, joissa on ilmeistä, että henkilö on ohjattu hänelle sillä hetkellä ei-sopiviin palveluihin, tulee varmistaa, että tilannearvioita tehdään monitoimijaisesti sekä suunnitelmia tarkistetaan vastaamaan tilannetta. Tiivis yhteistyö viranomaisten, kotoutujan, kouluttajien ja palveluntuottajien kanssa on tarpeen. Arviointiin liittyvää viranhaltijoiden osaamista tarvitaan siten myös asiakkaan toteuttaessa kotoutumissuunnitelmaansa.

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

Asetus on sisällöltään selkeä. Yhteiskuntaorientaation sisällöt ovat tärkeitä ja palvelu on lähtökohdaltaan tarpeellinen.

Lappeenrannan kaupunki pitää välttämättömänä, että palvelun järjestämisen tueksi tuotetaan muistiolunoksessa mainittu valtakunnallisesti tasalaatuinen ja yhtenäinen monikielinen oppimateriaali, joka olisi saatavilla sekä sähköisessä että tulostettavassa muodossa ja jota päivitetään tarvittaessa. Yhteinen oppimateriaali on edellytys palvelun laadukkaalle, yhdenvertaiselle ja kestäväälle toteutukselle.

Kunnat ja asiakasryhmät ovat kooltaan ja väestöltään erilaisia. Asetuksella säädettävä yhteiskuntaorientaation minimituntimäärä tulisi olla esitettyä joustavampi. On hyvä, että asetus mahdollistaa monenlaiset toimintamallit ja työskentelytavat. Onkin ehdottoman tärkeää, että monikielinen yhteiskuntaorientaatio on mahdollista järjestää myös hybriditoteutuksena tai itsenäisenä opiskeluna. Etelä-Karjalan kokemusten perusteella yhteiskuntaorientaation ryhmissä sekä infoissa on korostunut keskustelun merkitys uuden tiedon sisäistämiseksi. Tämä toteutuu parhaiten lähiopetuksessa, kun ryhmä on riittävän homogeeninen ja ryhmän sisällä vallitsee luottamus. Vierailijat (esim. tietoa Kelasta, vuokranantajalta, varhaiskasvatuksen työntekijöiltä, jätehuollon, poliisin, terveydenhuollon edustajalta) on koettu hyvänä lisänä yhteiskuntaorientaatioon.

Monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämiseen liittyvien kustannusten arviointi on hankalaa. Valtion korvausten samanaikaiset muutokset muun muassa kotoutumisajan lyhentämisessä tekevät kustannusvaikutusten arvioinnin haasteelliseksi. Onkin vaarana, että kustannuksia ei pystytä ennakkoon arvioimaan ja kuntien saama rahoitus on riittämätöntä. Lappeenrannan kaupunki pitää välttämättömänä, että monikielisen yhteiskuntaorientaation sisältö ja laajuus tulee suhteuttaa kunnille tehtävään varattuun rahoitukseen. Joustavuus tuntimäärissä ja palvelutarpeeseen perustuva yhteiskuntaorientaation kohdentaminen lisäävät kustannustehokkuutta.

Yhteiskuntaorientaation kokonaisuus tulee olemaan yksi lähivuosien tärkeä kehittämiskokonaisuus. Asiakkaiden valtakunnallinen sekä kieleen perustuvan yhdenvertaisuuden varmistaminen on tärkeää. Pienten kieliryhmien osalta yhteiskuntaorientaation toteuttaminen tulee olemaan haastavaa. Valtakunnallinen koordinaatio ja tuki kunnille on tarpeen.

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

Ei lausuttavaa.

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

Kokonaisuutena hallituksen esitys valtioneuvoston asetuksesta on ongelmallinen juuri talouden kokonaisuuden näkökulmasta. Kotoutumislain kokonaisuudistuksen lainsäädäntö on jo pääasiassa hyväksytty. Uudistuksen tosiallista toteutusta uhkaa maan hallituksen kaavailemat rahoituksen etupainoiset leikkaukset nimenomaan siitä rahoituksesta, joilla on tarkoitus kattaa kunnille aiheutuvat lisäkustannukset. Kotoutumisen ja työllistymisen onnistumiseksi on tärkeää panostaa riittävään kielikoulutukseen ja työllistymistä tukevaan ohjaukseen sekä koulutukseen, jolla kotoutuja-asiakkaat saadaan tehokkaammin suomalaisten työmarkkinoiden käyttöön ja heidän työpanoksensa tuottamaan myös yhteiskunnallista hyötyä taloudellisesti. Onkin vaarana, että leikkaamalla kuntien resursseja (kotoutumisajan lyhentäminen) heikennetään koko KOTO-uudistuksen kokonaistavoitteiden toteutumista. Kotoutumisen edistäminen ja siihen liittyvien palvelujen järjestäminen sekä kuntien mahdollisuus satsata uusiin palveluihin ilman tosiasiallista rahoitusta on rajallinen, ja tulee olemaan erittäin haastavaa kiristyvässä kuntataloustilanteessa.

Toiminnan näkökulmasta tulkkauskulujen sisällyttäminen laskennallisiin korvauksiin aiheuttaa eniten epävarmuutta. Lappeenrannan kaupunki esittää huolena, että tulkkitsemisestä aiheutuvat korvaukset tulevat todennäköisesti olemaan riittämättömiä ja esittää, että tulkkitsemisestä aiheutuvia kustannuksia tarkasteltaisiin vuosittain.

Asetus 5: VNa kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus)

Asetuksen sisältö selkeä. Kotoutumislain mukaisten tietojen tallentaminen valtakunnalliseen tietovarantoon on kannatettavaa. Se tukee jatkossa entistä yhtenäisempää ja tasavertaisempaa kotoutumisen edistämisen toimintaa. Se myös lisää mahdollisuutta kotoutumisen edistämisen vaikuttavuuden seuraamista sekä tiedolla johtamista.

Asetuksen 4§ on tarpeellinen. Kuntien maahanmuuttajille tarjottavissa ohjaus- ja neuvontapalveluissa (ml. pakolaisten vastaanoton palvelut kuntapaikan saaville pakolaisille) on asiakkaina paljon henkilöitä, joiden kotoutumisen palvelujen arvioinnit, kotoutumissuunnitelmat sekä kotoutumissuunnitelmien seurata toteutetaan työvoimaviranomaisten palveluissa. Kuntien kotoutumisenohjauksen palveluissa työskennellään kuitenkin usein samojen henkilöiden kohdalla myös arjen kotoutumisen tukeen liittyvien kysymysten parissa. Osa neuvonnasta tapahtuu satunnaisesti ja lyhytaikaisesti. Osa asiakkaista hyötyy pidemmästä, suunnitelmallisesta

kotoutumisen ohjauksesta. Tähän ryhmään kuuluu esimerkiksi kiintiöpakolaisena maahan tulleet tai muut erityisryhmiin kuuluvat, joilla voi olla monialaisten palvelujen tarvetta (esim. ikäihmiset). Suunnitelmallisen ohjauksen ammatillisen työskentelyn sekä niin asiakkaan kuin työntekijän oikeusturvan näkökulmasta on tärkeä kirjata asiakassuhteen aikainen työskentely asiakastietojärjestelmään.

Asetuksen 4§ on maininta tietojen kirjaamisen osalta, että sen pitäisi perustua asiakkaan suostumukseen. Kokemuksemme perusteella myös ns. yleisen ohjauksen ja neuvonnan asiakkaat usein hakeutuvat palveluun toistuvasti. Näin ollen myös ohjauskäyntien kirjaaminen on tärkeää.

Muut huomiot

-

Natunen Sanna
Lappeenrannan kaupunki - Sanna Natunen/ Merja Heino-Kukkurainen
Lappeenrannan kaupunki/Etelä-Karjalan maahanmuuttopalvelut